

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกฝน การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ในมาตรา 6 ได้กำหนดให้ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข” และในมาตรา 22 กำหนดให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดหรือความสนใจของตนเอง โดยสถานศึกษาต้องจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนตามความเหมาะสม โดยกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษา กำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ(กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ก : 20-27)

ในปัจจุบันได้พัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ไปแล้ว ปรากฏว่า มีการบริหารการจัดการไม่เป็นไปตามแผนการพัฒนาฯ ของภาครัฐให้เห็นอยู่หลายประการ อาทิเช่น ระบบการบริหารงานราชการยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกยุคโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ กฎระเบียบที่ล้าหลัง ขาดความยืดหยุ่น การใช้จ่ายงบประมาณฟุ่มเฟือยไม่โปร่งใส ข้าราชการไม่มีจิตสำนึก และความรับผิดชอบทางสังคมในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดีให้กับองค์กรของรัฐฯ ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นบรรทัดฐานการดำเนินชีวิตในทางสายกลางโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นรวมทั้ง โรงเรียนมัธยมศึกษาหลายแห่งยังประสบกับปัญหาในด้านการบริหารและการจัดการเหมือนกับองค์กรอื่นๆ กล่าวคือ โครงสร้างขององค์กรมีรูปแบบเป็นองค์กรราชการที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจ ปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรเป็นไปในลักษณะที่เป็นทางการตามกฎระเบียบ ไม่ยืดหยุ่น ไม่มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน

(พงษ์สันต์ ศรีสมทรัพย์, 2543 : 39)ระบบการจัดการภายใน โรงเรียน เช่นการวางแผน (Planning) การจัดรูปงาน (Organizing) การเร่งรัดการดำเนินงาน (Actuating) การควบคุมงาน (Controlling) ยังขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน (อมรา เล็กเริงสินธุ์, 2540 : 165) เนื่องจากการบริหารและการจัดการไม่สามารถแยกออกจากสังคมได้เมื่อกระแสสังคมเปลี่ยนแปลงไป ก็จะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรไปสู่ระบบเปิดมากขึ้น (กวี รัชชช. 2543 :39)การบริหารจัดการภายในโรงเรียนจะมีปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล เช่น ปัญหาการจัดคนไม่เหมาะสมกับงาน ปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ปัญหาการสร้างขวัญและกำลังใจให้คนปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนในองค์กร ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาของผู้บริหารด้านภาวะผู้นำ และปัญหาบุคลิกภาพของผู้บริหาร เป็นต้น

จากการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร ปีการศึกษา 2549 จำนวน 14 มาตรฐาน พบว่า ผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมได้มาตรฐานคุณภาพ สมศ. อยู่ในระดับดีมาก(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2549 : 1) และมี 2 มาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้าย ได้แก่ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.71 และมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.52 ตามลำดับ ดังนั้น โรงเรียนจึงได้จัดทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในระยะ 5 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2550-2555 ดังนี้

1. จัดหาอุปกรณ์เครื่องดนตรีไทย ดนตรีพื้นเมือง และดนตรีสากล สำหรับการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถและสุนทรียภาพด้านดนตรีและศิลปะอย่างต่อเนื่อง

2. ดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ปีการศึกษา 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และมาตรฐานระดับสถานศึกษา ปีการศึกษา 2550 โดยกำหนดยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2550 - 2555 โดยมีกิจกรรม/โครงการและตัวชี้วัดความสำเร็จตามโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะในมาตรฐานที่ 3 มีความคาดหวังว่า นักเรียนร้อยละ 75 ขึ้นไปจะมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

3. จัดการฝึกอบรมปฏิบัติการ การจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลแนวใหม่ สำหรับครูที่จัดการเรียนการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ แสวงหาความรู้ คติวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อประกาศเป็นปีแห่งคุณภาพ การศึกษาและองค์กรแห่งการเรียนรู้

4. ส่งเสริมให้ครูนำภูมิปัญญาทุกฝ่าย/กลุ่มงาน ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ พัฒนางานในหน้าที่อย่างเป็นระบบตามโครงการระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพ (Healthy System Healthy School) และตามแนวคิดการเทียบระดับ (Benchmarking)

5. จัดให้มีอาคารสถานที่ ห้องเรียน โรงอาหาร ห้องน้ำ ห้องส้วมนักเรียนและครู ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

6. ดำเนินการให้มีการประกันอุบัติภัย และจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพ สุขภาพตนเอง จัดกิจกรรมอบรมความรู้เรื่องการจราจรให้แก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง (โรงเรียน ปทุมเทพวิทยาคาร. 2549 : 30)

นอกจากนั้น ในปีการศึกษา 2551 สำนักงานทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET)ได้ทำการทดสอบคุณภาพการศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 37.41 ค่าเฉลี่ยระดับชาติเท่ากับ 34.10 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.21 ค่าเฉลี่ยระดับชาติเท่ากับ 32.08 (โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร. 2551 :2)ซึ่งอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2542 หมวดที่ 4 มาตรา 22 – 30 กำหนดให้รัฐจะต้องจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพของผู้เรียนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับชาติ โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 3 และ 6 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แพง ชินพงศ์ (นวนันท์ อินปิ่น. 2552 : 2) ว่า การจัดกิจกรรมดนตรีเป็นการตอบสนองธรรมชาติ การพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กโดยตรง เพราะดนตรีมีจังหวะสนุกสนาน เข้าใจ สมองจะหลั่งสารแห่งความสุขออกมาช่วยพัฒนาไอคิว และซีคิว (ความฉลาดในทางริเริ่มสร้างสรรค์) นอกจากนี้ ดนตรียังช่วยเพิ่มความสามารถใน

การจดจำไม่ว่าจะเป็นดนตรีคลาสสิก ดนตรีไทยเดิม ดนตรีไทยสากล หรือดนตรีพื้นบ้าน ก็
สามารถพัฒนาศักยภาพทางสมอง ความคิด จินตนาการได้ เช่นเดียวกัน

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาเป็นลำดับข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะครูพิเศษ
ผู้สอนดนตรีไทย มีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจด้านสุนทรียภาพดนตรีไทยของนักเรียน
โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 21 ซึ่งผลการวิจัย จะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ความ
เข้าใจ และเห็นความสำคัญของดนตรีไทยเต็มตามศักยภาพ รวมทั้ง ให้เป็นข้อสนเทศในการ
ส่งเสริมการศึกษา และพัฒนาสุนทรียภาพด้านดนตรีไทยในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการเล่นดนตรีไทยของนักเรียน โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร
จังหวัดหนองคาย ที่เรียนดนตรีไทย
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจด้านสุนทรียภาพดนตรีไทยของนักเรียน โรงเรียนปทุม
เทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย ที่เรียนดนตรีไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเล่นดนตรีไทยและความพึงพอใจด้านสุนทรียภาพดนตรี
ไทยของนักเรียน โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย ที่เรียนดนตรีไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action
Research) ตามแนวคิดของ Kurt Lewin ซึ่งเป็นวงจรที่ประกอบด้วย การวางแผนการปฏิบัติและ
การวางแผนการปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผลการปฏิบัติ ต่อมาได้มีการพัฒนามา
เป็นกระบวนการวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะคือ เป็นวงจรซ้ำที่เรียกว่าเกลียวการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
ของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart) โดยลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Planning)
2. ขั้นการปฏิบัติ(Action)
3. ขั้นการสังเกต(Observation)
4. ขั้นการสะท้อนผล(Reflection)

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 3,263 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย ที่สนใจและได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) จำนวน 40คน

3. ขอบเขตเนื้อหา

3.1 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีไทย พื้นฐานการฝึกเครื่องดนตรีการฝึกปฏิบัติเพลงไทย และการเล่นรวมวงกับเครื่องดนตรีไทยชนิดอื่น

3.2 ตัวแปรที่ทำการศึกษา

3.2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

1) ทักษะด้านดนตรีไทย ประกอบด้วย

- (1) ทักษะด้านท่าทางและการดูแลรักษา
- (2) ทักษะด้านการฟัง
- (3) ทักษะด้านการอ่าน
- (4) ทักษะด้านการเล่น

2) สุนทรียภาพดนตรีไทย ประกอบด้วย

- (1) ด้านความพร้อมและสื่อวัสดุอุปกรณ์
- (2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- (3) ด้านความรู้ความเข้าใจทักษะการเล่นดนตรีไทย
- (4) ด้านทัศนคติที่มีต่อดนตรีไทย

3.2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

- 1) ผลสัมฤทธิ์ในสุนทรียภาพและทักษะการเล่นดนตรีไทย
- 2) ความพึงพอใจด้านสุนทรียภาพและทักษะการเล่นดนตรีไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทักษะการเล่นดนตรีไทย หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญในการเล่นดนตรีไทย ด้านลักษณะท่าทางและการดูแลรักษา ด้านการฟัง ด้านการอ่าน และด้านการเล่น

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมการส่งเสริมสุนทรียภาพ และทักษะการเล่นดนตรีไทยด้านความพร้อมและสื่อวัสดุอุปกรณ์ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนด้านความรู้ความเข้าใจทักษะการเล่นดนตรีไทยและด้านทัศนคติที่มีต่อดนตรีไทย

สุนทรียภาพ หมายถึง ลักษณะทางอารมณ์หรือความรู้สึกที่มีต่อดนตรีไทยในการเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมสุนทรียภาพและทักษะการเล่นดนตรีไทย

ดนตรีไทย หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนปฏิบัติดนตรีไทยได้แก่ ระนาดเอก 1 ราง, ระนาดทุ้ม 1 ราง, ฆ้องวงใหญ่ 1 วง, ฆ้องวงเล็ก 1 วง, จะเข้ 5 ตัว, ขิม 5 ตัว, ซอด้วง 10 คัน, ซออู้ 10 คัน, ขลุ่ยเพียงออ 1 เล้า, กลองแขก 2 ใบ, กรับ 1 คู่, ฆ้องโหม่ง 1 ใบ, และฉิ่ง 1 คู่ โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน คัดเลือกจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทำการฝึกซ้อมนอกเวลาเรียนจนสามารถบรรเลงรวมวงได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบทักษะการเล่นดนตรีไทยของนักเรียน โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย ที่เรียนดนตรีไทย
2. ทำให้ทราบความพึงพอใจด้านสุนทรียภาพดนตรีไทยของนักเรียน โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย ที่เรียนดนตรีไทย
3. นักเรียนโรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย มีสุนทรียภาพและมี ความรู้ความสามารถในทักษะการเล่นดนตรีไทย